

מחקר חדש קובע: 50% מהישראלים גאים בכלכלה

עלייה של כ-20% מאז 2003 ■ עוד נקבע על פי סקרים שנערכו לאורך העשור האחרון: צה"ל בראש סולם האמון של הציבור הישראלי, לפני האוניברסיטאות וביהמ"ש העליון ■ במקום האחרון - הכנסת ■ הציבור גאה בעיקר בהישגי המדע והטכנולוגיה ■ הגאווה באמנות בנסיגה, הגאווה בכלכלה בעלייה

07:18 01.04.2010 מאת: **מוטי בסוק**

<< כמחצית מאזרחי ישראל היו גאים בכלכלת המדינה ב-2009 - עלייה משמעותית של כ-20% מאז 2003, אז היו גאים בהישגי הכלכלה 32% בלבד מהישראלים. נתונים אלה עולים מסקרים שיזם ומימן **מוסד שמואל נאמן** שלייד הטכניון למחקר מתקדם במדע וטכנולוגיה, בשיתוף עם פרופ' אפרים יער ויסמין אלקלעי מאוניברסיטת תל אביב. מסקנות הסקר על אמון הציבור במוסדות החשובים של הדמוקרטיה הישראלית ראו אור במאסר. הסקרים נערכו בשלושה מועדים שונים: ב-2003, 2006 ו-2009. מהסקרים עולה כי צה"ל הוא הגוף שניצב בראש דירוג האמון של הציבור הישראלי. בעשר השנים האחרונות זכה הצבא הישראלי לאמון מצד 74.3% מהציבור בממוצע - לפני האוניברסיטאות, עם 70.1%, ובית המשפט העליון, עם 64.1%. בפער ניכר אחריהם נמצאים הרבנות ושאר מוסדות הדת עם ציון נמוך של 43.1%, ובמורד הרשימה ניצבות התקשורת עם 40% והכנסת עם 34.3% בלבד. במהלך עשר השנים האחרונות חלה עלייה עקבית באמון שלו זוכה לצה"ל, בעוד שבמעמדו של בית המשפט העליון חל פחות משמעותי.

הסקרים, שהתבססו על מדגמים מייצגים של האוכלוסייה הבוגרת, נועדו לבחון את עמדות הציבור בשני נושאים: מידת האמון בשישה מוסדות מרכזיים בחברה הישראלית - צה"ל, האוניברסיטאות, בית המשפט העליון, הרבנות, התקשורת והכנסת - ואת מידת הגאווה בהישגי ישראל בשבעה תחומים. ממצאי הסקרים מוצגים על בסיס השוואת הציונים הממוצעים של האמון והגאווה בכלל הציבור, ועל פי ארבעה חתכים קבוצתיים: לאום, גיל, השכלה ודתיות. מאפיין נוסף שנכלל בסדרת הניתוחים, מין, אינו מובא כאן מאחר שלא נמצאו הבדלים משמעותיים בין גברים ונשים בנושאי האמון והגאווה.

עושים לעצמם רב

<< מידת הדתיות של המשיבים השפיעה באופן ניכר על רמת אמון במוסדות, כאשר ההבדלים המובהקים ביותר הם בין החרדים לבין האחרים - דתיים, מסורתיים וחילונים. באופן כללי, רמת האמון של החרדים במוסדות נמוכה במידה ניכרת מזו של שאר הקבוצות, להוציא, כצפוי, את הרבנות. צה"ל אמנם מדורג על ידי החרדים במקום השני, אולם בפער ניכר מבחינת הציון (62.0%) אחרי הקבוצות האחרות, שכולן מציבות את צה"ל במקום הראשון - המסורתיים עם 83.4%, הדתיים עם 76.6% והחילונים עם 76.8%.

המוסד הנמצא במקום הראשון בציבור החרדי הוא הרבנות, עם ציון של 77%, בעוד שהציבור הדתי מדרג אותה במקום השלישי עם 59.5%, המסורתי במקום הרביעי עם 47.6% והחילוני במקום השישי והאחרון, עם 23.6% שהביעו בה אמון. בית המשפט העליון מדורג על ידי החרדים במקום שלפני האחרון ובפער ניכר אחרי שאר הקבוצות. הפער בולט במיוחד ביחס לאוניברסיטאות - שציון בקרב החרדים הוא 47.5% לעומת כ-70% בשאר הקבוצות - ולדמוקרטיה, שמקבלת ציון של 26.7% בקבוצה החרדית בהשוואה לציונים של 53%-57% בקבוצות האחרות.

הצעירים ספקנים יותר

>> באופן כללי, רמת האמון במוסדות של הצעירים נמוכה יותר מזו של המבוגרים, כשגילאי הביניים נמצאים בתווך. עם זאת, בכל קבוצות הגיל, צה"ל, האוניברסיטאות ובית המשפט העליון, לפי סדר זה, נהנים ממידת האמון הרבה ביותר. במהלך העשור היה הציון הממוצע של צה"ל 68.6% בקרב בני 18-29; 77.9% בקרב בני 30-59; ו-84.3% בקרב בני 60 ומעלה. העלייה העקבית באמון שנותנים הצעירים בצה"ל בולטת לאורך העשור - מ-62% ב-2003 לכ-76% ב-2009, לעומת ירידה קלה באמון בקרב המבוגרים, מ-88% ב-2003 לכ-83% ב-2009. בקרב כל הגילאים נרשמה ירידה עקבית באמון שניתן באוניברסיטאות ובבית המשפט העליון, אם כי שני המוסדות מדורגים בכל התקופות במקום השני והשלישי. אמנם של הצעירים באוניברסיטאות ירד מכ-64% ב-2003 לכ-58% ב-2009. החרג הבולט הוא האמון ברבנות. במקרה זה, הציון הנמוך ביותר ניתן על ידי קבוצת הגיל המבוגרת - 34.6% - והגבוה ביותר על ידי קבוצת הגיל הצעירה, 46.9%. בדומה לאמון, גם במדד הגאווה נוטה קבוצת הגיל המבוגרת להתגאות יותר בהישגי המדינה מאשר בני גיל הביניים והצעירים, אם כי שלוש הקבוצות מציבות בראש הסולם את המדע והטכנולוגיה, כוחות הביטחון והאוניברסיטאות. כמו כן, בכל קבוצות הגיל מסתמנת ירידה במעמד הספרות והאמנות מול עלייה עקבית בגאווה על הישגי הכלכלה.

גאים בהישגי המדע והטכנולוגיה

<< משתתפי הסקר נשאלו גם עד כמה הם גאים בהישגי המדינה בתחומים שונים. במקום הראשון ניצבים המדע והטכנולוגיה עם ציון ממוצע של 81.3% במהלך העשור, לפני כוחות הביטחון, עם 73.3%, והאוניברסיטאות עם 69.6%. אחרים, בפער ניכר, נמצאות הספרות והאמנות עם 53.2%, הדמוקרטיה עם 51.6%, הכלכלה עם 41% ומדיניות הרווחה - ש-31.8% בלבד מהציבור גאים בה. בהערכת הישגי הכלכלה הישראלית חל שיפור ניכר במהלך העשור - מ-32.7% ב-2003 ל-49.9% ב-2009. גם בגאווה באוניברסיטאות נרשמה עלייה - מ-64.2% ב-2003 ל-73.7% ב-2006 ול-71.2% ב-2009. במעמדן של הספרות והאמנות נרשמה הרעה, מ-59.1% שהתגאו בהישגיהן ב-2003 ל-42.4% ב-2009. מדיניות הרווחה ניצבה בתחתית הדירוג לאורך השנים.

הערבים מאמינים יותר במוסדות

>> פרט לצה"ל, רמת האמון במוסדות נוטה להיות מעט גבוהה יותר במגזר הערבי. יתר על כן, אמון הערבים במרבית המוסדות היה במהלך העשור האחרון במגמת עלייה, כולל האמון בצה"ל, באוניברסיטאות ובבית המשפט העליון, בעוד שבקרב היהודים האמון שניתן לשני המוסדות האחרונים נמצא במגמת ירידה. בדומה לערבים, גם בקרב היהודים נרשמה עלייה, אמנם קלה, באמון בצה"ל. כצפוי, בקרב הציבור היהודי זוכה צה"ל באמון רב, עם 77.6%, לעומת 52.8% בלבד בציבור הערבי. עם זאת, האמון בצה"ל במגזר הערבי עלה במידה מרשימה במהלך העשור: מ-33.9% ב-2003 ל-55.7% ב-2006 ו-64.3% ב-2009. בציבור היהודי הייתה מגמה דומה של עלייה באמון בצה"ל - מ-76% ב-2006 ל-80.3% ב-2009. עיון בשינויים במשך הזמן ביחס לבית המשפט העליון מצביע על מגמות הפוכות בקרב שתי הקבוצות. בעוד שבציבור היהודי חלה ירידה עקבית ברמת האמון הניתנת למוסד זה (69.1% ב-2003, 65% ב-2006 ו-54.9% ב-2009), האמון שניתן לו במגזר הערבי עלה באופן עקבי (מ-62.7% ב-2003 ל-72.9% ב-2009). דפוס דומה, אם כי פחות בולט, של ירידה במגזר היהודי ועלייה במגזר הערבי נמצא גם ביחס לאוניברסיטאות. גם ביחס לתקשורת ולכנסת ניכרים הבדלי מגמות בין שתי האוכלוסיות. בקרב הערבים חלה עלייה עקבית באמון בעוד שבמגזר היהודי לא היו שינויים עקביים או משמעותיים. באשר לרבנות ומוסדות הדת, בקרב הערבים הייתה יציבות יחסית באמון, בעוד שבין היהודים הייתה ירידה מובהקת בין 2006 (44.4%) ל-2009 (37.4%). בחמישה מתוך שבעת התחומים שנבדקו, היו ציוני הגאווה בהישגים גבוהים יותר בקרב הציבור היהודי, כאשר הרווחה והאוניברסיטאות זכו לציונים גבוהים יותר בקרב הערבים. עם זאת, שלושת התחומים הנמצאים בראש סולם הגאווה - מדע וטכנולוגיה, אוניברסיטאות וכוחות הביטחון - זהים בשתי הקבוצות, אם כי הציון המוחלט של כוחות

הביטחון בציבור הערבי, 48.4%, נמוך במידה ניכרת מזה שבציבור היהודי - 77.2%.
 הגאווה בספרות ובאמנות נמצאת במגמת ירידה בציבור היהודי, מ-61.5% ב-2003 ל-43.1% ב-2009, בעוד שבציבור הערבי לא היו שינויים מובהקים. לעומת זאת, הכלכלה נהנתה בשתי האוכלוסיות מעלייה במידת ההערכה - מ-33.5% ב-2003 ל-51% ב-2009 בקרב היהודים, ומ-27% ב-2003 ל-44.6% ב-2009 בקרב הערבים. באשר לתפקוד הדמוקרטיה הישראלית, בשתי הקבוצות ניכרת מגמה של עלייה בהערכה - מ-48.9% ב-2003 ל-55.6% ב-2009 בציבור היהודי, ומ-39.7% ב-2003 ל-49.2% ב-2009 בציבור הערבי.

יחס הפוך בין אמון להשכלה

>> הדירוג הכולל של האמון במוסדות בקרב בעלי השכלה גבוהה והשכלה נמוכה זהה כמעט לחלוטין, כשבראש הסולם ניצבים צה"ל, האוניברסיטאות ובית המשפט העליון, ואחריהם הרבנות, התקשורת והכנסת. עם זאת, רמת האמון של בעלי השכלה נמוכה גבוהה מעט יותר, כאשר ההבדלים בולטים במיוחד באוניברסיטאות ובצה"ל, וקטנים יותר בנוגע לתקשורת ולכנסת.

חפיפה כמעט מלאה קיימת גם ביחס לדירוג התחומים על פי רמת הגאווה שהם מעוררים. בעלי השכלה נמוכה נוטים להיות גאים יותר בהישגים מאשר בעלי השכלה גבוהה. הפערים בין שתי הקבוצות קטנים למדי, להוציא את כוחות הביטחון, שציונם בקרב בעלי השכלה נמוכה הוא 81.2%, לעומת 71.4% בקרב בעלי השכלה גבוהה.

החרדים משתתפים יותר בסקרים

<< תוצאות הסקר של **מוסד שמואל נאמן**, פרופסור אפרים יער ויסמין אלקלעי מבוססים על שלושה סקרי משנה, שנערכו בשנים 2003, 2006 ו-2009 בקרב אוכלוסייה של בני 18 ומעלה. גודל המדגמים בסקרים היה 588, 580 ו-528 איש, בהתאמה. לדברי פרופ' יער, כמקובל בסקרים דומים, המשתתפים בסקרים נשאלו מהי מידת הערכה שלהם לגבי כל אחד מהמוסדות בסקר. התשובות האפשריות היו "רבה מאוד", "רבה", "מעטה", ו"מעטה מאוד". באופן דומה, המשתתפים נשאלו מהי מידת הגאווה שלהם בהישגי המדינה בתחומים שונים.

לפי פרופ' יער, המשתתפים נבחרו בעזרת תוכנת מחשב הדוגמת את האוכלוסייה לפי החתכים המבוקשים, כמו דת, גיל, השכלה ומידת הדתיות. לדברי פרופ' יער, החרדים עונים לסקרים יותר מבעבר. ייתכן שהסיבה היא כי השתלבו יותר בחברה, או שהם מרגישים שיש להם יותר עוצמה. גם הערבים נענים בדרך כלל ברצון לסקרים, וייתכן כי חלקם חשים כי באמצעות הסקר הם יכולים להביע את דעתם ולהשפיע.